

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์	รูปแบบการเสริมสร้างความเป็นผู้นำด้านกฎหมายสิ่งแวดล้อม สำหรับผู้นำชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
ชื่อนักศึกษา	ณัฐพงษ์ กุรัตนธรรมา
รหัสประจำตัว	55B74740302
ปริญญา	ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชา	สิ่งแวดล้อมศึกษา
ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุวารี ศรีบุญ
กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์	อาจารย์ ดร.บุญเลิศ วงศ์โพธิ์

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัญหาสิ่งแวดล้อมและผลจากการใช้กฎหมาย
แก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมในชุมชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 2) ศึกษาระดับความรู้ ความตระหนัก การ
ปฏิบัติในการใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อม และความต้องการเสริมสร้างความเป็นผู้นำด้านกฎหมาย
สิ่งแวดล้อมของผู้นำชุมชน 3) พัฒนารูปแบบการเสริมสร้างความเป็นผู้นำด้านกฎหมายสิ่งแวดล้อม
สำหรับผู้นำชุมชน 4) ประเมินการใช้รูปแบบการเสริมสร้างความเป็นผู้นำด้านกฎหมายสิ่งแวดล้อมของ
ผู้นำชุมชน ด้านความรู้ ความตระหนัก และการปฏิบัติ โดยเปรียบเทียบตามปัจจัยส่วนบุคคลและ
ประเมินความพึงพอใจต่อการใช้รูปแบบ 5) ผลการพัฒนาทักษะของผู้นำชุมชนในการถ่ายทอดความรู้
ด้านกฎหมายสิ่งแวดล้อมสู่ประชาชน ด้านความรู้และความตระหนักต่อการใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อม
ของประชาชนหลังการได้รับการถ่ายทอด พื้นที่ทำวิจัย คือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 4 จังหวัด ได้แก่
นครราชสีมา ชัยภูมิ บุรีรัมย์ และสุรินทร์ ซึ่งเป็นจังหวัดที่มีคดีเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมขึ้นสู่ศาลปกครองสูงกว่า
จังหวัดอื่น การวิจัยแบ่งเป็น 5 ระยะ ระยะที่ 1 ศึกษาปัญหาสิ่งแวดล้อมและผลจากการใช้กฎหมาย
แก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมในชุมชนประชากรในการวิจัยเป็นผู้นำชุมชนได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิก
องค์การบริหารส่วนตำบลใน 4 จังหวัดจำนวน 1,600 คน กำหนดกลุ่มตัวอย่างตามตารางทอโร ยามาเน่ได้
กลุ่มตัวอย่างจำนวน 320 คน โดยสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถาม
ปลายเปิดที่มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.88 วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา ระยะที่ 2
ศึกษาความรู้ ความตระหนัก และการปฏิบัติในการใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อม และความต้องการ
เสริมสร้างความเป็นผู้นำกลุ่มตัวอย่างเป็นเดียวกันกับกลุ่มที่ใช้ในระยะที่ 1 เครื่องมือที่ใช้ได้แก่
แบบทดสอบความรู้แบบเลือกตอบที่มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.72 และมีค่าอำนาจจำแนก
ระหว่าง 0.50 ถึง 0.80 แบบสอบถามความตระหนักเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับที่มีค่าความ
เชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.87 และแบบสอบถามการปฏิบัติเป็นแบบปรนัยที่มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ
เท่ากับ 0.79 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระยะที่ 3 พัฒนารูปแบบการ
เสริมสร้างความเป็นผู้นำโดยการร่างรูปแบบด้วยการจัดสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิและผู้นำชุมชน
จำนวน 28 คน แล้วประเมินรูปแบบโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 คน โดยใช้แบบทดสอบที่มีค่าดัชนี
ความสอดคล้องเท่ากับ 0.86 และมีค่าอำนาจจำแนก ระหว่าง 0.70 ถึง 1.00 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการ
วิเคราะห์เนื้อหา ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระยะที่ 4 การใช้รูปแบบการ
เสริมสร้างความเป็นผู้นำด้านกฎหมายสิ่งแวดล้อมสำหรับผู้นำชุมชน จำนวน 320 คน แล้วประเมินความรู้
ความตระหนัก และการปฏิบัติในการใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อมโดยใช้เครื่องมือชุดเดียวกับระยะที่ 2 และประเมิน
ความพึงพอใจต่อรูปแบบ โดยใช้แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ที่มีค่าความเชื่อมั่น
ทั้งฉบับเท่ากับ 0.84 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระยะที่ 5 พัฒนา
ทักษะการถ่ายทอดความรู้และประเมินผลการถ่ายทอดของผู้นำชุมชนสู่ประชาชน โดยเปรียบเทียบ

ความรู้และความตระหนักต่อการใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อมของประชาชนหลังการถ่ายทอดกลุ่มตัวอย่าง เป็นประชาชนที่อาสาสมัคร จาก 4 จังหวัด รวม 160 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบทดสอบความรู้และแบบสอบถามความตระหนักที่มีค่าความเชื่อมั่นเช่นเดียวกับระยะที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานค่าสถิติที และค่าสถิติเอฟ

ผลการศึกษาพบว่า

1) ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในชุมชนด้านกายภาพ ได้แก่ ความขัดแย้งในการใช้ประโยชน์ที่ดินและป่าร่วมกันของชุมชน กรรมสิทธิ์ที่ดิน และดินเสื่อมคุณภาพ ด้านชีวภาพ ได้แก่ การลดลงของสัตว์ป่าและสัตว์น้ำในแหล่งธรรมชาติ การแย่งเก็บผลผลิตทางอาหารจากป่า ด้านมลภาวะ ได้แก่ การทิ้งขยะไม่เป็นที่คว้นจากการเผาถ่าน มีสารเคมีที่ตกค้างในดินและแหล่งน้ำ ผลการใช้กฎหมายแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมในชุมชนทำให้ความขัดแย้งลดลง แต่ผู้นำขาดความเข้าใจชัดเจนเกี่ยวกับกฎหมายสิ่งแวดล้อมจึงต้องพึ่งพาผู้รู้กฎหมายนอกชุมชน

2) ผู้นำชุมชนมีความรู้กฎหมายสิ่งแวดล้อมโดยรวมในระดับปานกลาง (ร้อยละ 53.70) มีความตระหนักระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.45$, S.D. = 0.72) มีการปฏิบัติระดับปานกลาง (ร้อยละ 46.60) และมีความต้องการเสริมสร้างความเป็นผู้นำด้านกฎหมายสิ่งแวดล้อมโดยการเรียนรู้ การอบรมและการฝึกทักษะการใช้กฎหมายแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม

3) รูปแบบการเสริมสร้างความเป็นผู้นำด้านกฎหมายสิ่งแวดล้อมสำหรับผู้นำชุมชนได้ใช้หลักการเรียนรู้ร่วมกันของผู้นำบนฐานปัญหาสิ่งแวดล้อมชุมชนและฝึกทักษะการถ่ายทอดอย่างต่อเนื่องโดยใช้กระบวนการและวิธีการในการเสริมสร้าง 3 ขั้น ได้แก่ ขั้นที่ 1 สำรวจและวิเคราะห์ปัญหาร่วมกันของผู้นำชุมชน โดยใช้วิธีการสำรวจสภาพสิ่งแวดล้อมจริงและความต้องการของชุมชน วิเคราะห์กรณีตัวอย่างที่ประสบผลสำเร็จในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมชุมชนขั้นที่ 2 เพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ในการใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อมโดยใช้วิธีการฝึกอบรม 3 วัน กิจกรรม ได้แก่ การบรรยายการวิเคราะห์กรณีตัวอย่างการใช้กฎหมาย ปฏิบัติการภาคสนามฝึกการเลือกกฎหมายแก้ปัญหาอย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ ขั้นที่ 3 สร้างทักษะความเป็นผู้นำในการใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อมโดยใช้วิธีการให้ผู้นำปฏิบัติการถ่ายทอดความรู้กฎหมายสู่ประชาชนและวิเคราะห์ทางเลือกในการใช้กฎหมายร่วมกัน โดยใช้สื่อในการเสริมสร้างได้แก่ชุดฝึกอบรมกฎหมายสิ่งแวดล้อม สถานการณ์จริง กรณีตัวอย่างการใช้กฎหมายแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม และตัวอย่างผู้นำที่ประสบผลสำเร็จในการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมชุมชนโดยมีผู้สนับสนุน ได้แก่ นักกฎหมายด้านสิ่งแวดล้อม นักวิชาการด้านสิ่งแวดล้อม ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานด้านสิ่งแวดล้อม ผลการประเมินรูปแบบ พบว่า มีคุณภาพในระดับมาก ($\bar{X} = 4.14$, S.D. = 0.35)

4) ผลการประเมินการใช้รูปแบบเสริมสร้างความเป็นผู้นำด้านกฎหมายสิ่งแวดล้อมทำให้ผู้นำมีความตระหนักในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.67$, S.D. = 0.45) มีความรู้ และการปฏิบัติในระดับมาก (ร้อยละ 72, 63.16 ตามลำดับ) และมีความพึงพอใจในระดับมาก ($\bar{X} = 3.55$, S.D. = 0.21) และเมื่อเปรียบเทียบตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ผู้นำที่มีเพศต่างกันมีความรู้ต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

5) ผลการพัฒนาทักษะของผู้นำชุมชนในการถ่ายทอดความรู้ด้านกฎหมายสิ่งแวดล้อมสู่ประชาชน พบว่า ผู้นำจำนวน 12 คน ได้ปฏิบัติการถ่ายทอดความรู้โดยการอบรมประชาชน จังหวัดละ 1 ครั้ง ครั้งละ 3 วัน โดยใช้ชุดฝึกอบรมกฎหมายสิ่งแวดล้อมเป็นสื่อในการถ่ายทอดผลการประเมิน พบว่า หลังได้รับการถ่ายทอดประชาชนมีความรู้ ในระดับมากที่สุด (ร้อยละ 73.75) และมีความตระหนักในระดับมาก ($\bar{X} = 3.45$, S.D. = 0.72)

คำสำคัญ : การเสริมสร้างผู้นำกฎหมายสิ่งแวดล้อม

Thesis Title	A Model of Leadership Enhancement on Environmental Laws for Community Leaders in the Northeastern Region
Student	Natapongthat Kurathamma
Student ID	55B74740302
Degree	Doctor of Philosophy
Field of Study	Environmental Education
Thesis Advisor	Assistant Professor Dr.Suwaree Sripoona
Thesis Co-Advisor	Dr.Boonlert Wongpo

ABSTRACT

The objectives of this research were to 1) study on the environmental problems and result from laws and regulations usage for environmental remedy in the northeastern region of Thailand, 2) study on level of knowledge, awareness and practical skill for using environmental regulations and the needs to enhance leading in environmental laws of community leaders, 3) developing model of knowledge enhancement on environmental laws for community leaders, 4) evaluate model application to enhance the knowledge of environmental laws for community leaders on knowledge, awareness and practical skill in terms of personal factors after using a model as well as evaluate the satisfaction after model applying, and 5) skill development of transfer the knowledge, awareness and practical skill for applying the environmental laws of local people after the knowledge transfer from community leaders. Research area was the lower part of northeastern region of Thailand. Nakhon Ratchasima, Chaiyaphum, Buri Ram and Surin were four interested provinces due to high lawsuits in administrative court. This research was subdivided into 5 phases: Phase 1: study on the environmental problems and result from laws usage for environmental remedy in community. There were 1,600 persons of community leaders selected from 4 provinces to be as research population. Taro Yamanetable was applied to select the research samples. Finally, the village headman, village leaders and member of tambol administration office of 320 persons were sampled by multi-stage sampling. The research instrument was open-end questionnaire with IOC at the 0.88 level. Phase 2: study on level of knowledge, awareness and practical skill for using environmental regulations and the needs to enhance leading. Research samples were the same as those in phase 1. The research instruments were knowledge test with the reliability significance of 0.72 with the discrimination ranging from 0.50 to 0.80, questionnaire for attitude with IOC at the 0.78 level as well as multiple choice of questionnaire for practical skill with IOC at the 0.79 level. The results were analyzed by the same techniques as in phase 1. Phase 3: develop a model of knowledge enhancement of community leaders with drafting a model by focus group discussion technique with 28 qualifiers and community leaders. The model was evaluated by 7 experts. The questions with IOC at the 0.86 level, discrimination ranging from 0.70 to 1.00 were used as the research instrument. The results were analyzed by the same techniques as in phase 2. Phase 4: practice of a model of enhancing community leaders with the same samples as those in phase 2. The evaluation on knowledge, awareness and practical skill were done by using the same instruments as in phase 2. The satisfaction questionnaire with IOC

at the 0.84 level. The results were analyzed by the same techniques as in phase 2. Phase 5: was Skill development knowledge transfer. Samples were 160 volunteers from 4 provinces. The research instruments were knowledge test, questionnaire for attitude and multiples choice of questionnaire for practical skill with the same IOC level and discrimination ranging as those in phase 2. The results were analyzed by percentage, mean, and standard deviation, t-test Independent, F-test One Way ANOVA

The results were found that:

1) Environmental issues in the community, including physical conflicts in land use and forest communities together. Land ownership and biological soil degradation and decline of wildlife and aquatic animals in natural habitats. Poaching of wild food harvesting, pollution and the trash is not. Smoke from the burning charcoal Chemical residues in soil and water. Results of the legal community in the conflict resolution, environmental decline. But the lack of clear understanding about environmental law and therefore must rely on the law to know the community.

2) Community leaders were found to have medium level on knowledge (53.70 %), meanwhile, the attitude ($\bar{X} = 3.45, S.D. = 0.72$) and environmental practice (46.60 %) were found to be also medium level. And to strengthen its leadership in environmental law. By learning and practicing skills training, legal solutions to environmental problems.

3) Model for enhancement on community leader consisted applied learning together leaders of community-based environmental education and the relay continued. The process and procedures to strengthen the three stages include Stage 1 survey and analysis of community leaders together. Using surveys and environmental needs of the community. Analyses of the samples that have been successful in solving environmental problems at the community level 2 knowledge and experience in environmental law. Using the training takes three days of events including lectures, case analysis, and the use of the law. Field training to use the law to resolve the situation properly Stage 3 builds leadership skills in environmental law. Using leading to the transfer of knowledge to the public and legal analysis of alternatives to the common law. Using the media to strengthen environmental laws include the training kit. Real for example, using the law to solve environmental problems. And examples of successful leaders in the environmental community. The sponsors include the environmental legislation. The academic environment Local government executives and environmental agencies Evaluation forms were found to have a high level of quality. ($\bar{X} = 4.14, S.D. = 0.35$).

4) After the leadership enhancement, Leaders are aware of the most ($\bar{X} = 4.67, S.D. = 0.45$), with the knowledge and practical level (72, 63.16 percent respectively), and a high level of satisfaction ($\bar{X} = 3.55, S.D. = 0.21$) and compared by personal factors that lead to gender differences in knowledge are significant at 0.05.

5) The development of community leaders to convey knowledge of environmental law to the public that the number 12 was the transfer of knowledge by training the public by one, each for three days using a training environmental law as a medium. The results showed that after the broadcast has inherited the knowledge. At the highest level (73.75 percent), and are aware of the high level ($\bar{X} = 3.45, S.D. = 0.72$).

Keywords: Enhancing, leader, Environment Law